

№ 38.

Warszawa, d. 20 września 1924 r.

№ 38.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

SKF

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

BILANSE OTWARCIA W ZŁOTYCH.

Wprowadzenie, jako waluty, złotych, powoduje konieczność przejścia na złote w rachunkowości handlowej. W związku z tym faktem zostały wydane dwa następujące rozporządzenia, normujące sprawę bilansu otwarcia w złotych: 1) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 czerwca 1924 r. o bilansowaniu w złotych oraz określaniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw, obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych (Dz. Ust. Nr. 55, poz. 542, rok 1924); 2) Rozporządzenie Ministra Skarbu, wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 1 lipca 1924 roku w przedmiocie szacowania przedmiotów majątkowych oraz sposobu księgowania przy sporządzaniu bilansów otwarcia w złotych (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 612, r. 1924).

Te dwa rozporządzenia należy traktować łącznie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1924 roku o przeliczeniu zobowiązań prywatno-prawnych (Dz. Ust. Nr. 42, poz. 441, r. 1924).

Wymienione rozporządzenia zawierają następujące ważniejsze postanowienia:

Wszystkie osoby fizyczne i prawne, obowiązane do prowadzenia ksiąg handlowych, mają ułożyć inwentarz i bilans otwarcia w złotych na dzień dowolnie obrany (dzień bilansowy), nie później jednak, niż na dzień 1 stycznia 1925 roku (§ 1 cytowanego rozporządzenia z dnia 25 czerwca 1924 r.).

Należy rozróżnić trzy grupy pozycji bilansowych: aktywa, pasywa i kapitały własne.

Każdą grupę należy oddzielnie oszacować.

Aktywa i pasywa przedsiębiorstwa należy oszacować według postanowień, zawartych w §§ 1 do 10 cytowanego rozporządzenia z dnia 1 lipca 1924 roku, które zawierają następujące zasady:

1) Przy ustalaniu szacunku należy się stosować do zwyczajów kupieckich oraz do ograniczeń, wskazanych w rozporządzeniu z dnia 1 lipca 1924 r.

2) Przedmioty majątkowe w rzeczywistości nieistniejące, jak również znajdujące się w stanie zupełnego zniszczenia, niezdolności do użytku do jakiego z natury swej są przeznaczone, winny być z inwentarza wyłączone.

3) Wszelki majątek nie rzeczowy może być wykazany w aktywach bilansu, o ile posiada określoną cenę rynkową lub wartość zamienną. Wartość firmy, koszty organizacji i t. p. aktywa nierzeczowe, nie posiadające wartości zamiennej, powinny być z bilansu wyłączone.

4) Wartość przedmiotów, potrzebnych do prowadzenia przedsiębiorstwa winna być określona w kwocie, nie przekraczającej ceny nabycia przeliczonej na złote, lub według cen rynkowych tych przedmiotów w dacie bilansu, o ile są one niższe od cen nabycia.

5) Towary, półfabrykaty, surowce i materiały pomocnicze oraz akcje i inne papiery wartościowe winny być wykazane nie wyżej ceny nabycia lub ceny rynkowej w dacie bilansu, o ile jest ona niższa od ceny nabycia.

6) Wartość walut zagranicznych, oraz należności i zobowiązań w tych walutach, winna być obliczona nie wyżej przeciętnego kursu giełdowego z daty bilansu.

7) Wartość należności i zobowiązań należy obliczyć stosownie do przepisów zawartych w rozporządzeniu Prezydenta z dnia 14 maja 1924 r.

8) Wszelkich przeliczeń rubli, marek niemieckich, koron i marek polskich na złote należy dokonać według relacji, podanej w § 2 rozporządzenia Prezydenta z dn. 14 maja 1924 r.

9) Kapitały: zakładowy (akcyjny, udziałowy), rezerwowo (zapasowy, zasobowy), amortyzacyjny i inne własne kapitały nie są uważane za pasywa.

Różnica między w ten sposób oszacowanymi aktywami i pasywami będzie stanowiła *kapitał własny przedsiębiorstwa*.

Z kapitału własnego przedewszystkiem należy wydzielić *kapitał zakładowy*, który nie może przekroczyć z reguły sumy, jaka wypadnie z przeliczenia wpłaconego kapitału zakładowego na złote według kursów z dat zamknięcia odnośnych subskrypcji.

Resztę kapitału własnego należy podzielić na *kapitał zasobowy i amortyzacyjny* bądź w stosunku odpowiadającym stosunkowi tychże kapitałów według ostatniego bilansu markowego, zatwierdzonego przez walne zgromadzenie wspólników, bądź też według dotychczasowej wartości tychże kapitałów, przeliczonych na złote po kursach z dat walnych zgromadzeń, na jakich zapadły uchwały o dotacji tych kapitałów.

Rozporządzenia zawierają szereg *przepisów, specjalnie dotyczących spółek akcyjnych i akcyjno-komandytowych*. Główniejsze z nich są następujące:

1) Nominalna wartość akcji ma być określona na taką sumę złotych, jaka wypadnie z podziału wyrażonego w złotych kapitału zakładowego przez dotychczasową ilość akcji, jednak wartość nominalna akcji winna wynosić conajmniej 10 złotych.

2) Bilans otwarcia w złotych winien być zatwierdzony przez kompetentne Walne Zgromadzenie, przyczem nie można do tej czynności upoważnić innych organów spółki.

3) Zmiany w kapitale zakładowym i w wysokości nominalnej akcji, powstałe wskutek sporządzenia bilansu otwarcia w złotych, nie wymagają zatwierdzenia właściwego Ministerstwa

4) Przeciwno uchwale Walnego Zgromadzenia w przedmiocie bilansu otwarcia w złotych właściwe Ministerstwo może z urzędu wnieść sprzeciw.

5) W spółkach akcyjnych i akcyjno-komandytowych przemysłowych kapitał zakładowy nie może wynosić mniej, niż 100,000 złotych.

6) W razie nieosiągnięcia powyższej granicy kapitału zakładowego spółka winna bądź zlikwidować się, bądź uzupełnić swój kapitał najpóźniej do dnia 31 grudnia 1926 r. na zasadach przepisów ogólnych o podwyższaniu kapitału zakładowego, bądź wreszcie przekształcić się na spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością.

Postanowienia podatkowe.

Odnosnie do podatku dochodowego:

1) Jeżeli bilans otwarcia w złotych sporządzono na dzień rozpoczęcia roku operacyjnego, bezpośrednio następującego po tym roku operacyjnym, którego dochód ulega opodatkowaniu w roku podatkowym (kalendarzowym) 1924, to do bilansu otwarcia w złotych należy przyjąć remanent towarów i surowców w tej wysokości, jaka została wykazana w ostatnim podatkowym frankowym bilansie zamknięcia, o ile taki był sporządzony, lub w wysokości wykazanej w ostatnim bilansie markowym, służącym za podstawę opodatkowania, przeliczonej na złote, aż do wysokości zysku za ostatni rok operacyjny po kursie przeciętnym z roku operacyjnego, w pozostałej zaś części po kursie z daty bilansu markowego.

Gdyby okazała się różnica między oceną remanentu, podaną w bilansie zamknięcia podatkowym, a oceną podaną w bilansie otwarcia w złotych, to nadwyżka ulegnie podatkowi dochodowemu. Jeśli sporządzono frankowy bilans podatkowy, to w wypadkach odpowiednio usprawiedliwionych wartość pozostałości rachunków mieszanych w bilansie otwarcia w złotych może przewyższać sumę wykazaną w podatkowym bilansie zamknięcia, jednak nie więcej, jak o 20%.

2) Jeżeli bilans otwarcia w złotych sporządzono w ciągu roku operacyjnego, to jednocześnie należy sporządzić markowy bilans zamknięcia za część roku operacyjnego, który będzie podstawą dla wymiaru podatku dochodowego za tę część roku.

Zmiany w kapitale zakładowym i w organizacji prawnej przedsiębiorstwa z reguły nie stanowią podstawy do ściągnięcia jakichkolwiek podatków (aljenacyjnych, emisyjnych, giełdowych).

Rozporządzenie z dnia 1 lipca 1924 roku w § 12 zawiera postanowienia, dotyczące przejścia na rachunkowość w złotych w tych przedsiębiorstwach, w których bilans otwarcia w złotych sporządzono w ciągu roku operacyjnego.

Jeśli spółka nie zastosuje się do postanowień rozporządzenia z dnia 25 czerwca 1924 r., ulegnie przymusowej likwidacji.

UWAGI O KAMPANII WĘGLOWEJ W 1923 ROKU.

Z Przegl. Gosp. (zeszyt 15-16), notujemy szereg ciekawych dat, dotyczących wydobycia węgla w Za-

głębiach węglowych, stosunków w dziedzinie pracy oraz spożycia w roku 1923.

	Wydobyto węgla ka- miennego w tonnach	%	Przeciętna liczba ro- botników	%	Ogólna licz- ba dniówek	Ilość dniów- wek przypa- dających na robotnika	Wydajność jednej dniówki w tonnach	Przeciętny zarobek na dniówkę w złotych *)	Przeciętny zarobek na tonnę w złotych *)
Zagł. Dąbrowskie	7 418 575	20	49 660	23	14 202 775	286	0,522	2,74	5,26
• Krakowskie	2 049 269	6	14 921	7	4 127 367	276,6	0,496	2,73	5,50
• G. Śląskie	26 630 153	74	155 969	70	45 066 519	288,9	0,591	3,25	5,50
Ogółem	36 097 997	100	220 550	100					

Jeżeli brać pod uwagę średnią wydajność jednej dniówki w roku sprawozdawczym, to nie zaznaczyła się żadna poprawa w porównaniu do roku 1922. Chociaż zarobek przeciętny na jedną dniówkę nie doszedł jeszcze do wysokości przedwojennej, to jednak każda tona wydobytego węgla obciążona jest płacą zarobkową w wysokości zł. 5,50, gdy w roku 1913 obciążenie to wynosiło zaledwie zł. 3,50; obciążenie więc wzrosło prawie o 60%, co spowodowało w znacznym stopniu obecną wysoką cenę węgla.

Niżej zamieszczona tabelka z przemysłu węglowego na Górnym Śląsku, wzięta jako przykład, doskonale ilustruje przyczyny tego stanu rzeczy.

Rok	Niem. G. Śląsk		Polski G. Śląsk		Górny Śląsk cały		
	Miesięczna przec. pro- dukcja węgla w 1000 tonn	Ilość robot- ników na kopalniach	Miesięczna przec. pro- dukcja węgla w 1000 tonn	Ilość robot- ników na kopalniach	Miesięczna przec. pro- dukcja węgla w 1000 tonn	%	Ilość robotników %
1913					3 650	100	123 349 100
1922	736	47 734	2 131	143 409	2 867	78	191 143 155
1923	729	48 548	2 207	148 712	2 936	80	197 260 160
1924							
Styczeń	1 000	47 519	2 192	149 331	3 192	88	196 850 160
Luty	953	46 801	2 099	148 170	3 052	83	194 971 158
Marzec	1 022	46 428	2 051	147 210	3 073	84	193 638 167

Z powyższych danych wynika, że na niemieckim Górnym Śląsku wydobycie w 1922 roku wzrosło prawie o 40% przy równoczesnym zmniejszeniu (3%) ilości robotników, natomiast na polskim Górnym Śląsku produkcja w tymże czasie spadła o 4% przy równoczesnym zwiększeniu się liczby robotników o prawie 4%. W marcu roku bieżącego na jednego robotnika na niem. Górnym Śląsku przypadało wydobycia 22 tony miesięcznie, gdy na polskiej stronie — 14 ton.

Jednemu milionowi ton miesięcznej produkcji odpowiadało na całym Górnym Śląsku przeciętnie 33 800 robotników, w marcu zaś roku 1924 na niemieckim Górnym Śląsku — 45 430, na polskim zaś — aż 71 770, czyli razem 117 200.

Jeżeli szukać przyczyn tak znacznych odchyień w wydobyciu węgla w 2-ech okresach, to należy je szukać nie w warunkach przyrodzonych, gdyż polska strona posiada kopalnie nowsze, mniej wyeksploatowane, nie w urzędzeniach technicznych, jednakowych po obu stronach Śląska, nie w kierownictwie kopalń, również tem samem tu i tam, nie w materiale robotniczym, składającym się z tych samych elementów, i nie w stanie aprowizacji, która raczej jest lepszą na polskiej stronie.

Długość dnia roboczego wpływa na korzystniejszy stan wydobycia na niemieckim Górnym Śląsku, jednak zasadniczą przyczyną jest wydajność pracy, bo gdy na polskiej stronie robotnik w kwietniu roku 1923 wydobywał dziennie przeciętnie 0,609 ton, w kwietniu 1924 r. — 0,664 tony czyli o 9% więcej, to na niemieckiej stronie w tychże miesiącach w roku 1923 — 0,636 ton, a w roku 1924 — już 0,904 tony, czyli o 42% więcej, a w stosunku do polskiego obszaru więcej o 42%, będąc już niedalekim cyfry przedwojennej.

Oczywiście, koszt wydobycia tony węgla na polskim obszarze Górnego Śląska jest znacznie wyższy niż na niemieckim, wskutek czego węgiel polski traci swe rynki zbytu. Eksport do krajów skandynawskich, do Szwajcarii i Rumunii ustał prawie zupełnie, nawet w krajach, będących naturalnym rynkiem zbytu jak w Austrii i Czechosłowacji, konkuruje z trudem z węglem niemieckim.

*) Uw. Liczby przytoczone w powyższych rubrykach wy-prowadzone są kalkulacyjnie z odpowiednich liczb w walucie markowej, przeliczonych na złote.

Zwiększenie wydajności pracy i spowodowane tem zmniejszenie kosztów produkcji, a więc obniżenie ceny węgla, może utrzymać pozostałe rynki zbytu i przywrócić dawne.

Spżycie węgla na rynku wewnętrznym oraz eksport węgla przedstawiał się w roku 1923 następująco: Gdy całkowite wydobycie z Zagłębia węglowego wynosiło około 36 milionów ton metrycznych, na użycie wewnątrz w kraju wypadało 19 milionów ton (53%), na eksport 12,5 milj. (35%) reszta zaś — na potrzeby własne kopalń oraz deputaty.

Z ogólnej sumy spżycia wewnętrznego na przemysł przypada 36,5%, na koleje żelazne 26,8%, na koksownie 8,8%, na miejskie inst. użyt. publ. (gaz, elektr. wodoc. tramw.) — 6,1%, reszta na wojsko, inst. państw., rolnictwo i t. p.

W eksporcie węgla bierze udział znakomity Górny Śląsk, gdyż osiąga 96% całej ilości węgla wywożonego, reszta przypada na Zagłębie Dąbrowskie; Krakowskie zaś bierze udział w znikomym stopniu. Z krajów otrzymujących polski węgiel wymienić należy: Niemcy (64% całego wywozu), Austria — (22%), Czechosłowacja — (6%), Gdańsk — (3%) reszta w małych odsetkach przypada na Kłajpedę — (2%), Szwajcarję — (1,2%), Rumunję — (1%) i t. d.

Z IV TARGÓW WSCHODNICH.

W artykule „Przemysł metalowy na IV Targach Wschodnich“, pomieszczonym w Nr. 37 naszego tygodnika, została opuszczona w druku firma stowarzyszona w P. Z. P. M. „Lechja“ Sp. Akc., dawn. Kujawski, Milewski i S ka, posiadająca dwie fabryki — w Lublinie i Żywcu. Firma powyższa wystawiła okazale w pawilonie centralnym różne maszyny młyńskie, jak postawy walcowe, młynki do zboża i t. p.

IMPORT DO ARGENTYNY.

Otrzymałmy wyciąg z raportu poselstwa polskiego w Argentynie, dotyczący importu wyrobów przemysłu metalowego w roku 1922, nadesłany przez Departament Handlowy Min. P. i H. W wymienionym roku sprawozdawczym wwieziono do Argentyny:

narzędzi rolniczych:	
pługów	21710 szt.
siewników	4639 „
młocarni	135 „
traktorów	1252 „
drotu żelaznego i stalowego	38890 ton
drotu kołczastego	25983 „
gwoździ	7088 „
śrub	8576 „
kotłów żel. różnych	1257 „
żaluzji stalowych	1773 „
wag	13634 szt.

Oprócz tego wwożone są w znacznych ilościach: artykuły kuchenne, okucia budowlane, osie do wozów, siekiery i t. p.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 17/X 1924 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco stacja załadowania:
Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu Zł. gr.
 drzewnym 165.—

Surówka odlewnicza „Stąporków“ № I	—
„ „ Witkowicka № I	164.—
Złom żeliwny (fragment lany)	120.—
Żelazo handlowe krajowe	222.—
Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (drot okrągły od 5 $\frac{1}{2}$ do 13 mm., kwadratowy od 5 $\frac{1}{4}$ do 8 mm.)	274.—
Blacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	48,35
Koks górnosląski twardy	35,00
„ „ miękki	33,00
Węgiel kowalski myty cieszyński	36,65
„ dąbrowski grubo	22,65
„ górnosląski grubo	26,95
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 15)	60.—
„ „ kopulakowa	65.—
Glina ogniotrwała mielona	25.—
Zaprawa szamotowa	32,50
Grafit podwójnie szlamowany	132.—
Kamień wapienny	4.—

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 100 kg. franco wagon Warszawa:	
711×1422×0,5 mm.	78 zł. — gr.
711×1422×0,525mm.	77 „ — „
711×1422×0,55 mm.	76 „ — „
1000×2000×0,5 mm.	80 „ — „
1000×2000×0,55 mm.	78 „ — „
Ceny te rozumieją się za 100 kg.	

Ceny gwoździ i drutu.

„Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Drotu“ notuje ceny następujące w dn. 1 września r. b.	
Gwoździe za skrzynkę 16 klg. wagi netto loco magazyn fabryczny (ceny zasadnicze).	Zł. gr.
budowlane od № 26 do № 23.	7 —
drobne od № 15 — № 6 od złp. 7 gr. 50 do 11 00	
Druty za 100 klg. (ceny zasadnicze)	
jasne zwyczajne:	
od № 2/0 do № 30.	46 70
Druty ocynkowane:	
od № 2/0 do № 30	59 00
Do cen zasadniczych dawany jest rabat zależny od specyfikacji i ilości towaru.	

Notowania Centralnego Biura Polskich Odlewni Wyrobów Emaljowanych, obowiązujące do odwołania.
Cena garnków emaljowanych 66 groszy za 1 kg.
 „ „ surowych 60 „ „ 1 „
Do cen powyższych dolicza się 2% na koszty opakowania i ekspedycji.
Ceny rozumieją się franco stacja załadowania.

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej (w złotych po kursie średnim dnia za 1 tonnę metr.).

D a t a	11/9	12/9	15/9	16/9	17/9
Średni kurs waluty	23,12 $\frac{1}{2}$	23,17	23,19 $\frac{1}{2}$	23,16 $\frac{3}{4}$	23,25
Aluminiun	—	—	—	—	—
Antymon	—	—	—	—	—
Cyna standard	5746	5697	5496	5283	5319
Cynk hutniczy	735	760	762	757	752
Miedź elektrolityczna	1541	1548	1538	1504	1521
standard	1433	1443	1432	1423	1427
Ołów miękki hutniczy	757	760	759	741	733
Rtęć	8671	—	8698	8516	8546
Nikiel	—	—	—	—	—

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH Z AMERYKI S-ka Akc.

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 46. Tel. 106-99, 106-06, 106-22, 106-13

Poleca własnego wyrobu:

Obrabiarki do metali i drzewa różnych wymiarów, tokarki, wiertarki, strugarki poprzeczne i podłużne, dłutownice, gwinciarzki, szlifierki, ryflarki, gryzarki, traki, piły taśmowe, tarczowe i t. p. **Narzędzia precyzyjne** maszynowe i ręczne, frezy różnego rodzaju, rozwiertaki, gwintowniki i t. p. **Imadła równoległe** warsztatowe i maszynowe. **Przyrządy** do gryzowania i szlifowania na tokarkach. **Podzielnice** uniwersalne dla gryzerek. **Uchwyty samocentrujące** dla tokarń i wiertarek. **Pędnie, sprzęgła. Koła:** rozpedowe, linowe, zębate. **Maszyny rolnicze:** kieraty, sieczkarnie i przystawki. **Rury żeliwne:** wodociągowe i kanalizacyjne (pionowo lane), żebrowe dla centralnego ogrzewania, garnki żeliwne emaljowane, odlewy sanitarne. **Części maszyn** według własnych i nadesłanych modeli.

Okazyjnie do sprzedania:

Parowóz 100 K. M. rozpięcie kół 700 mm. **Traktory „Stamag”.** **Silniki elektryczne.** **Gryzarka pionowa, gryzarka** do zaokrąglania kół zębatach, **szlifierka** do płaszczyzn. **Tokarka** czołowa o tarczy 1700 mm., **dłutownica** do kół zębatach.

SZCZEGÓLWIE OFERTY I PROSPEKTY NA ŻĄDANIE.

Armatura na parę i wodę:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Spółka Akcyjna Budowy Kół Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Dąbrowie.

Beczki żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Dźwigniki—łańcuchy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Garbarskie maszyny:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Gwoździarki i ciągarzki:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Imadła ślusarskie kute:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Konstrukcje żelazne:

Spółka Akcyjna Budowy Kół Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Sosnowcu.

Konstrukcje żelazne, schody, cieplarnie:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Kotły parowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Kuto lane odlewy:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

Kuźnie polowe:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Liny stalowe—Drut stalowy:

Bracia Jenike, inż., Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Łańcuchy „Galla”:

Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Maszyny rolnicze:

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.

Maszyny ceglarskie:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Odlewnie żelaza:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Odlewnie żelaza i metali:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

Odlewnie żelaza i metali:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Spółka Akcyjna Budowy Kół Parowych i Maszyn. „W. Fitzner i K. Gamper” w Dąbrowie.

Okna żelazne:

Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:

B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.

Prasy, tłoczarki cierne, mimośrodowe i balansowe:

B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

Pędnie:

Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.

Rusztwa do palenisk ruchomych i stałych:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Sikawki i narzędzia ogniowe:

Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.

Suwnice (kran) mostowe, przesuwne, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:

Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Żórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Śruby, nakrętki, nity:

Bartelmuss i Suchy. Bielsko (Śląsk).

Tokarki szybkozające:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Turbiny wodne syst. Francis’a o wysokim współczynniku pożytecznego działania.

L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:

S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

Walce młyńskie utwardzone:

St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.

Walce żeliwne utwardzone:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Wiertarnie kolumnowe szybkozające:

Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Noworadomsku.

Wiertarki kolumnowe:

Tow. Akc. J. John w Łodzi.